ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ SIR GORDON SLYNN της 11ης Ιουλίου 1984 *

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Η παρούσα παραπομπή δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ αφορά την οδηγία του Συμβουλίου 77/780 περί του συντονισμού των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την ανάληψη και την άσκηση της δραστηριότητας του πιστωτικού ιδρύματος (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/002, σ. 1).

Δυνάμει της οδηγίας, τα κράτη μέλη υποχρεώνουν τα πιστωτικά ιδρύματα να λαμβάνουν, προτού αρχίσουν τις δραστηριότητές τους, προηγούμενη άδεια από τις εποπτεύουσες αρχές. Η εν λόγω άδεια μπορεί να χορηγηθεί μόνο αν πληρούνται οι προϋποθέσεις που ορίζονται στην οδηγία. Επιπλέον, τα πιστωτικά ιδρύματα υπόκεινται σε συνεχή εποπτεία, δυνάμει δε του άρθρου 8, σε ορισμένες περιπτώσεις, η εποπτεύουσα αρχή μπορεί να ανακαλέσει την άδεια λειτουργίας που χορηγήθηκε σε πιστωτικό ίδρυμα. Αντίστοιχα, το άρθρο 7 ορίζει ότι οι εποπτεύουσες αρχές των διαφόρων κρατών μελών πρέπει να συνεργάζονται στενά προκειμένου να εποπτεύουν τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν σε περισσότερα του ενός των κρατών μελών. Η ίδια διάταξη ορίζει ότι, προς το σκοπό αυτό, ανακοινώνουν η μία στην άλλη « όλες τις πληροφορίες που σχετίζονται με τη διεύθυνση, τη διαχείριση και την ιδιοκτησία των πιστωτικών αυτών ιδρυμάτων, που δύνανται να διευκολύνουν την εποπτεία τους και την εξέταση των όρων εγκρίσεώς τους, καθώς και όλες τις πληροφορίες που δύνανται να διευκολύνουν τον έλεγχο της ρευστότητας και της φερεγγυότητας των ιδρυμάτων αυτών ». Προκειμένου οι εποπτεύουσες αρχές να είναι σε θέση να εκτελούν ανεμπόδιστα τα καθήκοντα αυτά, ήταν σαφώς απαραίτητη μια διάταξη σχετικά με το απόρρητο.

Δυνάμει του άρθρου 12:

« 1) Τα κράτη μέλη προβλέπουν ότι όλα τα πρόσωπα, που ασκούν ή έχουν ασκήσει δραστηριότητα πλησίον των αρμοδίων αρχών, υποχρεούνται σε τήρηση του επαγγελματικού απορρήτου. Το απόρρητο αυτό συνεπάγεται ότι οι εμπιστευτικές πληροφορίες, τις οποίες λαμβάνουν επαγγελματικώς, μόνο δυνάμει νομοθετικών διατάξεων δύνανται να ανακοινούνται σε οποιοδήποτε πρόσωπο ή αρχή.

2) Η παράγραφος 1 δεν εμποδίζει πάντως τις αρμόδιες αρχές των διαφόρων κρατών μελών να ανταλλάσσουν τις ανακοινώσεις που προβλέπονται από την παρούσα οδηγία. Οι ανταλλασσόμενες έτσι πληροφορίες εμπίπτουν στο απόρρητο, στο οποίο υποχρεούνται τα πρόσωπα που ασκούν ή έχουν ασκήσει δραστηριότητα πλησίον της αρμοδίας αρχής που τις λαμβάνει.

3) Υπό την επιφύλαξη των περιπτώσεων που υπάγονται στο ποινικό δίκαιο, η αρχή που λαμβάνει τις πληροφορίες δύναται να τις χρησιμοποιεί αποκλειστικά είτε για την εξέταση των όρων ενάρξεως της δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων και τη διευκόλυνση του ελέγχου της φερεγγυότητας και της ρευστότητας αυτών και των όρων ασκήσεως της δραστηριότητος είτε όταν ασκείται διοικητική προσφυγή κατά των αποφάσεων της αρμοδίας αρχής είτε στα πλαίσια δικαστικών διαδικασιών που χωρούν δυνάμει του άρθρου 13. »

* Μετάφραση από τα αγγλικά.

Η παραπομπή στο Δικαστήριό μας ανέκυψε ως εξής. Στις 27 Ιουλίου 1981 η αναιρεσείουσα στην κύρια δίκη δημοτική αρχή κατέθεσε 600 000 ολλανδικά φιορίνια στην Amsterdam American Bank NV. Στις 23 Οκτωβρίου του ίδιου έτους η τράπεζα αυτή κηρύχτηκε αφερέγγυα. Στις 2 Αυγούστου 1982 η δημοτική αρχή ζήτησε και έλαβε άδεια διενεργείας προσωρινής εξετάσεως μαρτύρων (συντηρητική απόδειξη), διαδικασία του ολλανδικού δικαίου που μπορεί να γίνει προτού αρχίσει η εκκρεμοδικία. Ο Hillenius, καθού στην κύρια δίκη, υπήρξε ένας από τους μάρτυρες που κλήθηκαν να καταθέσουν για θέματα σχετιζόμενα με την πτώχευση και εμφανίστηκε νομοτύπως στο δικαστήριο. Είναι προϊστάμενος του λογιστικού τμήματος της Nederlandsche Bank NV, της ολλανδικής κεντρικής τράπεζας, που αποτελεί, δυνάμει της οδηγίας, την εποπτεύουσα αρχή των τραπεζών στις Κάτω Χώρες. Όταν εμφανίστηκε ενώπιον του δικαστηρίου, ο καθού αρνήθηκε να απαντήσει σε ορισμένα ερωτήματα που του τέθηκαν, με την αιτιολογία ότι αυτά καλύπτονταν από το τραπεζικό απόρρητο. Τα ερωτήματα αυτά αφορούσαν τον τρόπο με τον οποίο η Nederlandsche Bank είχε ασκήσει την εποπτεία της επί της πτωχευσάσης τραπέζης, ειδικότερα δε σχετίζονταν με διάφορες συναλλαγές στη Λατινική Αμερική. Τα ερωτήματα φαίνεται ότι απέβλεπαν στο να αποδειχτεί η πεποίθηση του αναιρεσείοντος ότι η κεντρική τράπεζα δεν είχε εποπτεύσει όπως έπρεπε τις δραστηριότητες της Amsterdam American Bank. Όπως κατέστησε σαφές με τις γραπτές καταθέσεις του, ο Hillenius έχει την πλήρη υποστήριξη της κεντρικής τράπεζας.

Η διαμάχη ως προς το αν ο Hillenius ήταν υποχρεωμένος σε αποκάλυψη των σχετικών στοιχείων αφορούσε ειδικότερα το άρθρο 12 της οδηγίας 77/780, πλην όμως εμπλέκονται στη συζήτηση και δυο διατάξεις της ολλανδικής νομοθεσίας. Μια από αυτές είναι το άρθρο 46, παράγραφος 1, του Wet Toezicht Kredietwezen (νόμος περί εποπτείας πιστώσεων), που τροποποιήθηκε για να δώσει ισχύ στην οδηγία. Κατά το μέτρο που αφορά την υπόθεση, η διάταξη αυτή έχει ως εξής:

« Οποιοδήποτε πρόσωπο εκτελεί καθήκοντα λόγω της εφαρμογής του παρόντος νόμου ή διαταγμάτων που έχουν εκδοθεί δυνάμει του παρόντος νόμου απαγορεύεται να χρησιμοποιεί ή να αποκαλύπτει στοιχεία ή πληροφορίες, που παρέχονται δυνάμει του παρόντος νόμου ή αποκτώνται κατά τη διάρκεια επιθεωρήσεως βιβλίων και αρχείων, σε τρίτους ή καθ' οποιονδήποτε άλλο τρόπο απ' ό,τι χρειάζεται για την εκτέλεση του καθήκοντός του ή επιβάλλεται από τον παρόντα νόμο. »

Η άλλη διάταξη είναι το άρθρο 1946 του Burgerlijk Wetboek (Αστικού Κώδικα), το οποίο, κατά το μέτρο που ασκεί επιρροή στην υπόθεση, έχει ως εξής:

« Κάθε πρόσωπο δυνάμενο να καταθέσει ως μάρτυρας υποχρεούται προς κατάθεση σε περίπτωση δίκης.

Εντούτοις, τα πρόσωπα που δικαιούνται να αρνηθούν τη μαρτυρία τους, είναι τα εξής:

...

3) Τα πρόσωπα τα οποία, λόγω του επαγγέλματός τους ή της νομικής τους θέσεως, υποχρεούνται στην τήρηση του απορρήτου, πλην όμως, μόνον και αποκλειστικώς όσον αφορά τα στοιχεία που τους έχουν εμπιστευθεί υπό την ιδιότητα αυτή. »

Ο Rechtercommissaris (ο διεξάγων τις αποδείξεις δικαστής) απέρριψε τον ισχυρισμό του Hillenius, δηλαδή ότι ο τελευταίος δεν ήταν υποχρεωμένος να απαντήσει σε ορισμένα ερωτήματα· το Gerechtshof (Εφετείο) δέχτηκε τον ισχυρισμό του Hillenius.

Τέλος η υπόθεση έφθασε στο Hoge Raad (Ακυρωτικό των Κάτω Χωρών), το οποίο, ενόψει των αντιτιθέμενων αυτών απόψεων, υπέβαλε τα ακόλουθα τρία ερωτήματα για έκδοση προδικαστικής αποφάσεως:

« 1) Το άρθρο 12, παράγραφος 1, το οποίο ορίζει τι πρέπει να διασφαλίζουν τα κράτη μέλη, καλύπτει επίσης τις δηλώσεις των προσώπων που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο της διατάξεως αυτής, όταν αυτά καταθέτουν ως μάρτυρες επί αστικής αγωγής;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, πρέπει το άρθρο 12, παράγραφος 1, να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι, όσον αφορά τέτοιες δηλώσεις, δεν μπορεί να υποτεθεί ότι υφίσταται εξαίρεση στηριζόμενη σε νομοθετική διάταξη — υπό την έννοια της τελευταίας φράσεως του άρθρου 12, παράγραφος 1, που αρχίζει με τις λέξεις « μόνο δυνάμει » — παρά μόνο αν μπορεί να στηριχτεί σε νομοθετική διάταξη που έχει ειδικά θεσπιστεί για να αποτελέσει εξαίρεση από την απαγόρευση αποκαλύψεως των σχετικών πληροφοριών;

3) Σε περίπτωση, πάντοτε, καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, επιτρέπει το άρθρο 12, παράγραφος 1, να θεωρηθεί μια γενική διάταξη, όπως το άρθρο 1946, παράγραφος 1, του Burgerlijk Wetboek (που έχει παρατεθεί στην παράγραφο 3.4 της παρούσας), ως νομοθετική διάταξη δυνάμει της οποίας οι αναφερόμενες στο άρθρο 12, παράγραφος 1, πληροφορίες μπορούν να αποκαλυφθούν; »

Παρατηρήσεις κατέθεσαν οι διάδικοι της κύριας δίκης, η Επιτροπή και οι κυβερνήσεις της Γερμανίας, Ιταλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου.

Θεωρώ ότι τη γενική αρχή τη θέτει η παράγραφος 1 του άρθρου 12. Καμιά εμπιστευτική πληροφορία που έχει λάβει υπάλληλος (ή πρώην υπάλληλος) αρμόδιας αρχής δεν μπορεί να αποκαλυφθεί σε οποιοδήποτε πρόσωπο ή αρχή παρά μόνο δυνάμει νομοθετικών διατάξεων. Αυτό καλύπτει κάθε εμπιστευτική πληροφορία από οποιαδήποτε πηγή· τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίζουν την ύπαρξη εκτελεστής υποχρεώσεως τηρήσεως του επαγγελματικού απορρήτου σχετικά με κάθε τέτοια πληροφορία.

Η παράγραφος 2 αφορά μια ειδική περίπτωση που εμπίπτει στη γενική αρχή. Η γενική απαγόρευση αποκαλύψεως εμπιστευτικών πληροφοριών δεν εμποδίζει τις αρμόδιες αρχές των διαφόρων κρατών μελών να τις ανακοινώνουν στις αρμόδιες αρχές άλλων κρατών μελών. Αυτό είναι προφανώς αναγκαίο για να καθίσταται αποτελεσματική η εποπτεία και συνεργασία που επιδιώκει η οδηγία. Πάντως, η απαγόρευση έχει εφαρμογή σε υπαλλήλους ή πρώην υπαλλήλους των αρμόδιων αρχών του κράτους μέλους που λαμβάνει τις πληροφορίες.

Η παράγραφος 3 δεν αφορά την αποκάλυψη πληροφοριών, αλλά τη « χρησιμοποίησή » τους. Η χρησιμοποίηση μπορεί να συνεπάγεται αποκάλυψη, πλην όμως αν χρησιμοποιείται μόνο εσωτερικά, για το σκοπό εκδόσεως μιας αποφάσεως, δεν ενεργεί κατ' ανάγκη ως αποκάλυψη. Με την επιφύλαξη υποθέσεων που καλύπτονται από το ποινικό δίκαιο, οι πληροφορίες που λαμβάνουν οι αρμόδιες αρχές μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο για τους συγκεκριμένους σκοπούς — δηλαδή για την εξέταση των όρων ενάρξεως και λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων, για τη διευκόλυνση της παρακολουθήσεως της φερεγγυότητάς τους ή σχετικά με διοικητική προσφυγή ή με δικαστική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 13 της οδηγίας. Δεν μπορεί να γίνει χρήση για άλλους σκοπούς. Θεωρώ ότι η φράση « τις πληροφορίες » της παραγράφου 3 αναφέρεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 12 και δεν περιορίζεται απλώς στις συγκεκριμένες πληροφορίες της παραγράφου 2. Αν είχε σκοπηθεί το αντίθετο, θα έπρεπε η παράγραφος 3 να έχει καταστεί υποπαράγραφος της παραγράφου 2 ή να αναφέρεται σε « πληροφορίες που αναφέρονται στην παράγραφο 2 αυτού ». Στο γαλλικό κείμενο οι λέξεις « les informations » της παραγράφου 3 αναφέρονται στις « les informations confidentielles » της παραγράφου 1 και όχι στις λέξεις « ces informations » της παραγράφου 2.

Κατά συνέπεια, δεν δέχομαι την ανάλυση της Επιτροπής, η οποία προβαίνει σε σαφή διάκριση μεταξύ, αφενός, της παραγράφου 1 (που αφορά κάθε πληροφορία που δεν προέρχεται από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών) και, αφετέρου, των παραγράφων 2 και 3 (πληροφορίες που λαμβάνονται από τις αρμόδιες αρχές άλλων κρατών μελών).

Όσον αφορά το πρώτο ερώτημα, δεν μπορώ να βρω κανέναν ισχυρό λόγο ώστε να θεωρήσω την απαγόρευση του άρθρου 12, παράγραφος 1, ως μη έχουσα εφαρμογή στην κατάσταση κατά την οποία υπάλληλοι ή πρώην υπάλληλοι των αρμόδιων αρχών καλούνται να καταθέσουν ως μάρτυρες σε πολιτική δίκη. Μπορεί να αποτελεί ασυνήθιστη χρησιμοποίηση της γλώσσας το να περιγραφεί ένα πολιτικό δικαστήριο ως « οποιοδήποτε πρόσωπο ή αρχή », αλλά στην οδηγία αυτή οι λέξεις αυτές περιλαμβάνουν πράγματι, κατά τη γνώμη μου, τα δικαστήρια. Εάν η απαγόρευση περί αποκαλύψεων δεν ήταν γενική, υποκείμενη στις « νομοθετικές διατάξεις », οι αρμόδιες αρχές δεν θα ελάμβαναν τα στοιχεία που χρειάζονται. Δεν δέχομαι τα επιχειρήματα του Δήμου του Hillegom ότι τέτοια κατάθεση αποτελεί θέμα δικονομικού δικαίου, που δεν εμπίπτει στο άρθρο 12. Προσωπικά, στο πρώτο ερώτημα θα έδινα καταφατική απάντηση.

Με το δεύτερο ερώτημα ερωτάται, στην πραγματικότητα, κατά πόσο « οι νομοθετικές διατάξεις » πρέπει να έχουν θεσπιστεί ειδικώς για το σκοπό της οδηγίας. Κατά τη γνώμη μου, οι εν λόγω διατάξεις δεν είναι κατ' ανάγκη τόσο περιορισμένες. Αν προϋφιστάμενη εθνική νομοθεσία δημιουργεί εξαίρεση από τα ζητήματα που πραγματεύεται ειδικά η οδηγία, κατά τρόπο που συμβιβάζεται με την οδηγία, τότε, κατά τη γνώμη μου, η νομοθεσία αυτή μπορεί να αποτελέσει « νομοθετική » διάταξη κατά την έννοια της οδηγίας. Το Ηνωμένο Βασίλειο ισχυρίζεται ότι τέτοιες διατάξεις μπορούν να περιλαμβάνουν δικαστικές αποφάσεις καθώς και νομοθεσία. Δυνάμει του συστήματος του common law μου φαίνεται αναγκαίο, ή τουλάχιστον επιθυμητό, ότι θα έπρεπε να περιληφθεί μια τέτοια εξαίρεση. Επίσης, δεδομένου ότι η οδηγία πρέπει να έχει την ίδια έννοια σε όλες τις γλωσσικές αποδόσεις, είναι ανάγκη να εξεταστούν τα υπόλοιπα κείμενα για την επίλυση του ζητήματος αυτού. Όπως το αντιλαμβάνομαι, αυτά φαίνεται να περιορίζονται μάλλον στις νομοθετικές διατάξεις παρά στη νομολογία. Έτσι, η γαλλική απόδοση περιέχει τη φράση « dispositions législatives », η γερμανική τη λέξη « Rechtsvorschriften ». Δεδομένου ότι δεν γίνεται ρητή αναφορά στη νομολογία (ειδικότερα του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας), οι λέξεις του αγγλικού κειμένου πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να θεωρηθούν ότι σημαίνουν τις νομοθετικές διατάξεις.

Το τρίτο ερώτημα δημιουργεί μεγαλύτερη δυσκολία. Αν γινόταν δεκτή η διάκριση της Επιτροπής μεταξύ α) της παραγράφου 1 και β) των παραγράφων 2 και 3, τότε θα μπορούσε να υπάρξει διαφορά μεταξύ του ποιες νομοθετικές διατάξεις θα μπορούσαν να θεσπιστούν, για τους σκοπούς του άρθρου 12, παράγραφος 1, σχετικά με τις πληροφορίες που λαμβάνονται από πρόσωπα εκτός των αρμόδιων αρχών άλλων κρατών μελών, και των ειδικών χρήσεων των πληροφοριών που λαμβάνονται από τις εν λόγω άλλες αρχές που αναφέρονται στην παράγραφο 3. Με βάση το ότι η διάκριση αυτή δεν υφίσταται, μπορεί επίσης να υποστηριχτεί με πειστικότητα ότι οι « νομοθετικές διατάξεις », κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, πρέπει να περιορίζονται στις χρήσεις που προσδιορίζονται στο άρθρο 12, παράγραφος 3. Με τη βάση αυτή υποστηρίζεται ότι η απάντηση στο τρίτο ερώτημα είναι αρνητική, δεδομένου ότι οι νόμοι του είδους αυτού δεν εμπίπτουν στο άρθρο 12, παράγραφος 3.

Το ισχυρότερο επιχείρημα υπέρ του τελευταίου αυτού ισχυρισμού είναι ότι, αν δεν είχε έτσι το πράγμα, τα κράτη μέλη θα είχαν ευρεία διακριτική ευχέρεια όσον αφορά το ποιες εξαιρέσεις θα δημιουργήσουν· τα εθνικά δικαστήρια δεν έχουν κριτήρια από την οδηγία ώστε να μπορούν να αποφασίζουν κατά πόσο συμβιβάζονται με την οδηγία οι εξαιρέσεις. Κατά συνέπεια, θα ανέκυπτε μεγάλη αβεβαιότητα.

Παρά τη σπουδαιότητα του ισχυρισμού αυτού έχω καταλήξει στο συμπέρασμα ότι δεν πρέπει να γίνει δεκτός. Μολονότι η εθνική νομοθεσία

πρέπει να εξασφαλίζει ότι οι πληροφορίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τους σκοπούς που προσδιορίζονται στο άρθρο 12, παράγραφος 3, δεν μου φαίνεται ότι οι νομοθετικές διατάξεις, τις οποίες εννοώ ως εθνική νομοθεσία, περιορίζονται στους σκοπούς αυτούς. Η οδηγία αυτή αποτελεί το πρώτο βήμα στην εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών των σχετικών με τα πιστωτικά ιδρύματα. Οι εθνικές νομοθεσίες περί εμπιστευτικών πληροφοριών, καθώς και περί του δικαιώματος ή της υποχρεώσεως αρνήσεως μαρτυρίας, ποικίλλουν και δεν έχουν ακόμα εναρμονιστεί. Στην παρούσα κατάσταση πραγμάτων, παρά το ότι μπορεί να είναι κατά τρόπο λυπηρό ασαφές το αποτέλεσμα, μου φαίνεται ότι τα κράτη μέλη έχουν διακριτική ευχέρεια, βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 1, της οδηγίας, να διατηρούν ή να εισάγουν εξαιρέσεις από τις απαγορεύσεις περί αποκαλύψεως, οι οποίες δεν περιορίζονται στις καταστάσεις που προβλέπονται στο άρθρο 12, παράγραφος 3. Τέτοιες εξαιρέσεις πρέπει, πάντως, να συμβιβάζονται με το γενικό σκοπό της οδηγίας. Εξαιρέσεις οι οποίες θα απαγόρευαν σοβαρά την αποκάλυψη πληροφοριών στην αρμόδια αρχή ή θα είχαν κάποιο σοβαρό αποτέλεσμα στη σταθερότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων και οι οποίες δεν μπορούν να δικαιολογηθούν από άλλους υπέρτερους λόγους δημόσιου συμφέροντος θα ήταν ασυμβίβαστες με το γενικό σκοπό της οδηγίας.

Οι εγγενείς στη λύση αυτή δυσχέρειες απορρέουν από την παρούσα κατάσταση της εξέλιξης της κοινοτικής νομοθεσίας. Κατά τη γνώμη μου, δεν είναι δυνατό, ελλείψει σαφούς διατυπώσεως, να αποφευχθούν θεωρώντας τις χρήσεις που προσδιορίζονται στο άρθρο 12, παράγραφος 3, ως περιορισμό της εξουσίας των κρατών μελών να διατηρούν ή να εισάγουν κατάλληλη νομοθεσία κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1.

Νομοθεσία σαν αυτή που περιέχεται στο άρθρο 1946 του ολλανδικού Αστικού Κώδικα δεν μου φαίνεται, εκ πρώτης όψεως, να είναι ασυμβίβαστη προς το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας.

Το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας του Συμβουλίου 83/359/ΕΟΚ (ΕΕ 1983, L 193, σ. 18) της 18ης Ιουλίου 1983 δεν μου φαίνεται να επηρεάζει τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξα παραπάνω.

Επομένως, κατά τη γνώμη μου, στα υποβληθέντα ερωτήματα πρέπει να δοθούν οι εξής απαντήσεις:

1) Η υποχρέωση του επαγγελματικού απορρήτου που προβλέπεται από το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας του Συμβουλίου 77/780 καλύπτει τις μαρτυρικές καταθέσεις, σε πολιτική δίκη, τις οποίες δίνουν τα πρόσωπα που αναφέρονται στη διάταξη αυτή.

2) Νομοθετικές διατάξεις μπορούν να αποτελούν « οι νομοθετικές διατάξεις » κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, έστω και αν δεν έχουν θεσπιστεί ειδικά προς εφαρμογή του άρθρου αυτού, υπό την προϋπόθεση ότι, από τη διατύπωσή τους, καθίσταται αρκετά σαφές ότι αφορούν τα οικεία θέματα.

3) « Οι νομοθετικές διατάξεις » κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, της οδηγίας δεν περιορίζονται σ' εκείνες που αφορούν τις χρήσεις που προσδιορίζονται στο άρθρο 12, παράγραφος 3, της οδηγίας, αλλά περιλαμβάνουν και άλλες εθνικές διατάξεις που αφορούν την υποχρέωση δόσεως μαρτυρικής καταθέσεως σε πολιτική δίκη, οι οποίες δεν είναι ασυμβίβαστες με τους γενικούς σκοπούς της οδηγίας.

Η Επιτροπή και οι κυβερνήσεις που παρενέβησαν πρέπει να φέρουν τα δικά τους δικαστικά έξοδα. Όσον αφορά τα δικαστικά έξοδα των διαδίκων της κύριας δίκης, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να τα προσδιορίσει.